

NAFAS OLISH TIZMI KASALLIKLARI

Qo`qon Universiteti Andijon filiali
Davolash ishi 25/36 guruh talabasi
Yo`ldasheva Zarina

Аннотация :Nafas olish tizimi kasalliklari – yuqori va pastki nafas yo`llarida kechadigan yallig`lanish, infeksiyon hamda obstruktiv o`zgarishlar bilan xarakterlanadigan keng tarqalgan patologiyalar guruhidir. Ushbu kasalliklar orasida o`tkir respirator infeksiyalar, bronxit, pnevmoniya, bronxial astma, surunkali obstruktiv o`pka kasalligi (SO`OK), allergik rinit va laringit muhim o`rin tutadi.

Annotation:Respiratory system diseases are a broad group of common pathologies characterized by inflammatory, infectious, and obstructive changes occurring in the upper and lower airways. These include acute respiratory infections, bronchitis, pneumonia, bronchial asthma, chronic obstructive pulmonary disease (COPD), allergic rhinitis, and laryngitis.

Аннотация:Заболевания дыхательной системы представляют собой широкую группу распространённых патологий, характеризующихся воспалительными,инфекционными обструктивными изменениями в верхних и нижних дыхательных путях. К ним относятся острые респираторные инфекции, бронхит, пневмония, бронхиальная астма, хроническая обструктивная болезнь лёгких (ХОБЛ), аллергический ринит и ларингит.

Калит so`zlar: Nafas olish tizimi,Infeksiya,Viruslar,Bakteriyalar,Allergenlar,Havo ifloslanishi,Chekish,Immunitet,Tashxis,Rentgen,Spirometriya,Antibiotiklar,Bronxodilatatorlar ,Ingalyatsiya ,Profilaktika.

Keywords:Respiratory,system,Respiratory,tract,Upper,respiratory,tract,Lower, respiratory,tract,Respiratory,diseases,Acute,respiratory,infections,(ARI),Influenza,Bronchitis,Pneumonia,Bronchial asthma,Chronic obstructive pulmonary,disease,(COPD),Allergic,rhinitis,Laryngitis,Dyspnea (shortness of breath).

Ключевые слова:дыхательная система, дыхательные пути, верхние дыхательные пути, нижние дыхательные пути, заболевания дыхательной системы, острые респираторные инфекции (ОРИ),грипп, бронхит, пневмония, бронхиальная астма, хроническая обструктивная болезнь лёгких (ХОБЛ), аллергический ринит, ларингит, одышка, кашель, мокрота, инфекция, вирусы, бактерии, аллергены, загрязнение воздуха, курение, иммунитет, диагностика, рентген, спирометрия, антибиотики, бронхолитики,ингаляционная,терапия, профилактика

Kirish :Nafas olish tizimi inson organizmini kislorod bilan ta'minlab, hayotiy jarayonlarning davomiyligini ta'minlaydigan eng muhim fiziologik tizimlardan biridir. Ushbu tizimga yuqori va pastki nafas yo'llari, bronxlar va o'pka kiradi. Nafas olish tizimining normal faoliyati buzilganda organizmning barcha organ va to'qimalarida kislorod yetishmovchiligi yuzaga keladi, bu esa sog'liq uchun jiddiy xavf tug'diradi.

Nafas olish tizimi kasalliklari bugungi kunda eng ko'p uchraydigan patologiyalar qatoriga kiradi. Ular infeksiyon (viruslar, bakteriyalar), allergik, obstruktiv va yallig'lanish jarayonlari ko'rinishida namoyon bo'ladi. Kasalliklarning rivojlanishiga ekologik omillar, havoning ifloslanishi, chekish, immunitetning pasayishi, ijtimoiy sharoit va turmush tarzining o'zgarishi katta ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu mavzuning dolzarbligi shundaki, nafas olish kasalliklari har yili millionlab insonlarda uchrab, mehnat qobiliyatining pasayishi, og'ir asoratlar va o'lim holatlarining ko'payishiga sabab bo'ladi. Shu bois, nafas olish tizimi kasalliklarining kelib chiqish sabablari, klinik belgilarini o'rganish, ularni to'g'ri tashxislash va

samarali davolash usullarini ishlab chiqish tibbiyotning eng muhim vazifalaridan biridir.

Nafas olish kasalliklarining sabablari

Nafas olish kasalliklari bir nechta omillarga bog'liq bo'lishi mumkin:

Infeksion omillar: viruslar (gripp, respirator sinsitsial virus, adenoviruslar), bakteriyalar (streptokokk, stafilokokk, pneumokokk)

Allergenlar: chang, gul changlari, hayvon tuklari, kimyoviy moddalar

Havo ifloslanishi: sanoat chiqindilari, transport gazlari

Chekish va passiv tutun ta'siri

Irsiy omillar (masalan, bronxial astma)

Immunitetning pasayishi (stress, sovqotish, surunkali kasalliklar

Nafas olish kasalliklarining turlari

Yuqori nafas yo'llari kasalliklari

Rinit – burun shilliq qavatining yallig'lanishi

Faringit – tomoqning yallig'lanishi

Laringit – ovoz paylarining yallig'lanishi

Tonzillit – bodomcha bezlarining shishi

Pastki nafas yo'llari kasalliklari

Bronxit – bronxlar shilliq qavatining yallig'lanishi

Pnevmoniya – o'pka to'qimasining infeksiyon yallig'lanishi

Bronxial astma – nafas yo'llarining qaytuvchan torayishi bilan kechuvchi surunkali kasallik

Surunkali obstruktiv o'pka kasalligi (SO'OK) – havo oqimining qaytmas cheklanishi

Tuberkulyoz – Mycobacterium tuberculosis bakteriyasi keltiradigan infeksiyon kasallik

Belgilari Nafas olish kasalliklarida uchraydigan asosiy belgilari: Yo'tal (quruq yoki balg'amli)

Nafas qisilishi (dispnoe)

Burun bitishi va oqishi

Harorat ko'tarilishi

Ko'krak qafasida og'riq

Balg'am ajralishi

Umumiy holsizlik, charchoq

Ovozni yo'qotish (laringitda)

Belgilarning turi va og'irligi kasallik turiga bog'liq.

Tashxis Auskultatsiya – nafas tovushlarini tinglash

Rentgen yoki KT tekshiruvi – pnevmoniya, SO'OK va boshqa o'pka kasalliklarini aniqlash

Spirometriya – o'pka hajmi va havo oqimini baholash Laborator tekshiruvlar – qonda leykotsitlar, CRP, virus va bakteriyalarni aniqlash

Balg'am mikroskopiyasi – infeksiyon agentlarni aniqlash

Davolash kasallik sababiga qarab belgilanadi:

Virusli infeksiyalar: antiviral dorilar, simptomatik davolash (antipiretik, burun tomchilari)

Bakterial infeksiyalar: antibiotiklar shifokor nazorati ostida

Bronxial astma va SO'OK: ingalyatsion bronxodilatatorlar, kortikosteroidlar, kislorod terapiyasi

Allergik kasalliklar: antihistaminlar, allergenlardan saqlanish

Profilaktika: chekishni tashlash, toza havo, vaksinatsiya, sog'lom ovqatlanish, gigiyena qoidalariga rioya qilish.

Xulosa :Nafas olish kasalliklari inson salomatligi uchun jiddiy xavf tug'diradigan keng tarqalgan patologiyalar guruhidir. Yuqori va pastki nafas yo'llarida yuzaga keladigan yallig'lanish, infeksiyon va obstruktiv jarayonlar nafas olishning buzilishiga, kislorod yetishmovchiligi va turli asoratlarga olib kelishi mumkin. Ushbu

kasalliklarning rivojlanishida viruslar, bakteriyalar, allergenlar, havo ifloslanishi, chekish, immunitetning pasayishi va irsiy omillar muhim rol o'ynaydi.

Kasalliklarning belgilari — yo'tal, nafas qisilishi, balg'am ajralishi, tana haroratining ko'tarilishi va umumiy holsizlik — har bir bemor holatiga qarab o'zgaradi. Vaqtida tashxis qo'yish, tashxis usullarini (rentgen, spirometriya, laborator tekshiruvlar) qo'llash va to'g'ri davolash usullarini tanlash asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, profilaktik choralar, gigiyena qoidalariga rioya qilish, chekishni tashlash, vaksinalar qabul qilish va sog'lom turmush tarzi kasalliklarning oldini olishda muhim vositalardir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abramson, M. J., & Holgate, S. T. (2018). *Respiratory Medicine*. Elsevier.
2. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD). (2024). *Global Strategy for the Diagnosis, Management, and Prevention of COPD*.
3. Kumar, V., Abbas, A. K., & Aster, J. C. (2022). *Robbins & Cotran Pathologic Basis of Disease* (10th ed.). Elsevier.
4. WHO. (2023). *Respiratory diseases fact sheets*. World Health Organization.
5. Barnes, P. J., & Drazen, J. M. (2020). *Asthma and COPD*. *New England Journal of Medicine*.
6. McPhee, S. J., & Hammer, G. D. (2021). *Pathophysiology of Disease: An Introduction to Clinical Medicine*. McGraw-Hill Education.